

УДК 330

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-290-1-44

ЧЕРЕП О.Г., ПРИХОДЬКО В. А.

Запорізький національний університет

ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРАТ «ПРИЛУЦЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД»

У статті визначено, що на будь-якому підприємстві відбувається зношуваність основних засобів. Досліджено етапи розрахунку показників щодо вдосконалення фінансового забезпечення відтворення основних засобів виробничого підприємства. Такими етапами розрахунку є розрахунок технічного стану основних виробничих засобів підприємства, аналіз руху основних засобів, тобто введення нових технічних засобів для покращення роботи основних засобів на підприємстві. Проведено факторний аналіз на основі формул фондовіддачі, фондомісткості, фондоозброєності та рентабельності. Зроблено висновок щодо покращення відтворення основних засобів, аби поліпшувати діяльність на належному рівні.

Ключові слова: технічний стан, коефіцієнт придатності, оновлення основних засобів, фондовіддача, фондомісткість, фондоозброєність, рентабельність, коефіцієнт приросту.

CHEREP O., PRYKHODKO V.

Zaporizhzhia National University

APPROACHES TO IMPROVING THE FINANCIAL SUPPORT OF REPRODUCTION OF FIXED ASSETS OF PRYLUTSK BAKERY

Nowadays, financial support for the reproduction of fixed assets plays an important and crucial role, which affects the state of the economy. Undoubtedly, for the normal functioning of the enterprise, of course, requires the availability of many specific tools and sources. Namely, such fixed assets, which consist of buildings, structures, machines, tools and other means of labor involved in the production process, are the most important basis of the enterprise. Therefore, the rational and economic use of fixed assets is a priority for the company. Regardless of the form of ownership, for any enterprise fixed assets are the technical and material basis for the production process.

The article stipulates that fixed assets are depreciated at any enterprise. The stages of calculation of indicators on improvement of financial maintenance of reproduction of fixed assets of the production enterprise are investigated. Such stages of calculation are: calculation of the technical condition of fixed assets of the enterprise, analysis of the movement of fixed assets, ie the introduction of new technical means to improve the performance of fixed assets at the enterprise. Factor analysis was performed on the basis of formulas: return on assets, capital intensity, capital adequacy and profitability. It is concluded that the reproduction of fixed assets is improved in order to improve the activity at the appropriate level. Key words: technical condition, suitability ratio, renewal of fixed assets, return on assets, capital intensity, capital adequacy, profitability, growth rate.

Key words: technical condition, suitability ratio, renewal of fixed assets, return on assets, capital intensity, capital adequacy, profitability, growth rate.

Постановка проблеми. У наш час фінансове забезпечення відтворення основних засобів відіграє важливу та вирішальну роль, яка впливає на стан економіки підприємства. Безперечно, щоб відбувалося нормальне функціонування підприємства, то звісно, потрібна наявність багатьох визначених засобів і джерел. А саме такі основні фонди, які складаються з будинків, споруд, машин, знарядь й інших засобів праці, що приймають участь у процесі виробництва, є самою головною основою діяльності підприємства. І тому, раціональне й економічне використання основних фондів є першочерговою задачею підприємства. Незалежно від форми власності, для будь-якого підприємства основні виробничі фонди є технічною та матеріальною основою для процесу виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених-економістів досліджували та вдосконалювали методи розрахунків показників, що стосується фінансового забезпечення відтворення основних засобів підприємств, задля того, аби підвищити фінансовий стан підприємства, серед них можна зазначити таких, як С.Ф. Покропивний [1, с. 44], Т.О. Примак [5, с. 95], С.В. Шубіна [6, с. 119], С. М. Клименко [7, с. 225] тощо.

Мета статті – розглянути підходи до вдосконалення фінансового забезпечення відтворення основних засобів за допомогою факторного аналізу на основі формул фондовіддачі, фондомісткості, фондоозброєності та рентабельності.

Виклад основного матеріалу. Першим етапом є розрахунок технічного стану основних виробничих засобів ПРАТ «Прилуцький Хлібозавод», яке представлено в табл. 1.

Аналіз наведених показників дозволяє зробити ряд висновків. Зношуваність основних засобів поступово посилюється. Так, залишкова вартість основних засобів у кінці періоду в порівнянні з початком зменшилась на 419 тис. грн. У динаміці спостерігається зростання коефіцієнту зносу на 0,01 за 2018 рік і 0,02 за 2019 рік. І як наслідок, прослідковується зменшення коефіцієнту придатності. Зношуваність

основних засобів на кінець звітного року становила 82 %. І все це відбувається в умовах постійного збільшення первісної вартості основних виробничих засобів.

Таблиця 1

Технічний стан основних виробничих засобів ПрАТ «Прилуцький Хлібозавод»

Показники	2017 рік		2018 рік		2019 рік		Відхилення (+,-)		
	№	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	(5-3)	(7-5)
Початкові дані:		19533	19320	19320	19981	19981	20184	661	203
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн.		19533	19320	19320	19981	19981	20184	661	203
2. Накопичений знос основних засобів, тис. грн.		14906	15349	15349	15924	15924	16546	575	622
3. Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.		4627	3971	3971	4057	4057	3638	86	-419
4. Розрахункові дані: Коефіцієнт зносу (р.2 / р.1)		0,76	0,79	0,79	0,80	0,80	0,82	0,01	0,02
5. Коефіцієнт придатності (р.3/р.1)		0,24	0,21	0,21	0,20	0,20	0,18	-0,01	-0,02

Джерело: [2]

Наступним етапом є аналіз руху основних засобів: досліджується введення сучасних, нових технічних засобів з однієї сторони, та виведення застарілих засобів праці у результаті фізичного та морального зносу з іншої сторони.

Розрахунок показників руху основних засобів ПрАТ «Прилуцький Хлібозавод» наведено в (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз руху основних виробничих засобів ПрАТ «Прилуцький Хлібозавод»

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Абсолютне відхилення 2018/ 2017	Відносне відхилення, % 2018/2017
Початкові дані:					
Вартість основних засобів на початок року періоду, тис. грн.	4627	3971	4057	-656	-14,18
Вартість введених в експлуатацію основних засобів, тис. грн.	200	100	990	-100	-50,00
Вартість виведених з експлуатації основних засобів, тис. грн.	856	14	1409	-842	-98,36
Вартість основних засобів на кінець періоду, тис. грн.	3971	4057	3638	86	2,17
Розрахункові показники:					
Коефіцієнт оновлення (р.2/р.4)	0,05	0,02	0,27	-0,03	-51,06
Коефіцієнт вибуття (р.3/р.1)	0,19	0,00	0,35	-0,18	-98,09
Коефіцієнт приросту (р.2-р.3)/р.1	-0,14	0,02	-0,10	0,16	-115,28
Коефіцієнт компенсації вибуття (р.3/р.2)	4,28	0,14	1,42	-4,14	-96,73

Джерело: [2]

Таким чином у досліджуваному періоді оновлення основних засобів на ПрАТ «Прилуцький Хлібозавод» було досить незначним – 5% у 2017 році та 2% у 2018, та 27 % у 2019 році. У 2018 році вартість введених в експлуатацію основних засобів скоротилася на 100 тис. грн, або на 50 %, в той же час коли вартість основних засобів, які вибули, зменшилась на 842 тис. грн, або на -98,36 %. Негативна динаміка коефіцієнту оновлення при рості коефіцієнту приросту свідчить про незадовільне оновлення основних засобів у звітному періоді. Варто зазначити, що це відбувається в умовах, коли майже половина засобів праці зношені, про що зазначалося вище. Задля уникнення проблем функціонування підприємства, керівництву слід звернути увагу на потребу інтенсивного оновлення основних засобів, особливо активної їх частини.

Розрахуємо показники оцінки та динаміки використання основних засобів ПрАТ «Прилуцький Хлібозавод», які представлено в табл. 3.

Таким чином, фондовіддача по об'єктах основних засобів за аналізований період зросла на 24,95 %, фондомісткість знизилась на 19,97%. Рентабельність основних виробничих засобів зменшилась на 2 пункти у 2018 році, або на 77,84 %. Фондоозброєність основних засобів також зменшилась на 9,84 % і має негативну динаміку. Невисокі темпи зростання усіх показників ефективності використання основних

виробничих засобів свідчать про несприятливі тенденції використання засобів праці у господарській діяльності ПрАТ «Прилуцький Хлібозавод».

Таблиця 3

Аналіз інтенсивності використання основних засобів ПрАТ «Прилуцький Хлібозавод»

Показники	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Абсолютне відхилення 2018/ 2017	Відносне відхилення, % 2018/2017
Початкові дані:					
Обсяг виготовленої продукції, тис. грн.	30000	35000	41200	5000	16,67
Середньорічна вартість основних засобів тис. грн.	4299	4014	3848	-285	-6,63
Чистий прибуток, тис. грн.	116	24	855	-92	-79,31
Середньорічна чисельність працюючих, осіб	505	523	531	18	3,56
Розрахункові показники:					
Фондовіддача, грн. (р.1/р.2)	6,98	8,72	10,71	1,74	24,95
Фондомісткість, грн. (р.2/р.1)	0,14	0,11	0,09	-0,03	-19,97
Рентабельність ОЗ, % (р.3/р.2)	0,03	0,01	0,22	-0,02	-77,84
Фондоозброєність, грн. (р.2/р.4)	8,51	7,67	7,25	-0,84	-9,84
Виробіток продукції на одного працівника, грн (р.1/р.4)	59,41	66,92	77,59	7,52	12,65

Джерело: [2]

Завершальним етапом аналізу основних засобів є факторний аналіз показників використання основних засобів, який спрямований на оцінку впливу кожного окремого фактору на зміну досліджуваного показника.

Інформаційною базою для проведення факторного аналізу ПрАТ «Прилуцький Хлібозавод» використані дані табл. 3.

Розрахунок проведемо із застосуванням прийому ланцюгових підстановок.

Проведемо факторний аналіз обсягу виробництва на основі формули фондовіддачі, див. 1.

$$f = \frac{Q}{OЗ}, \quad (1)$$

де f – фондовіддача;

Q – обсяг виготовленої продукції;

$OЗ$ – середньорічна вартість основних виробничих засобів.

Факторний аналіз на основі формули фондовіддачі представлений в табл. 4.

Таблиця 4

Факторний аналіз на основі формули фондовіддачі

Підстановка	Взасодіючі фактори		Результативний показник	Вплив фактору
	№	$f=Q/OЗ$	$Q=f*OЗ$	
0		6,98	30000	-
1		8,72	35000	5000
2		10,71	41200	6200

Джерело: [3, с. 112]

Як і очікувалось, вагому частку зростання обсягу продукції забезпечило підвищення рівня фондовіддачі. За рахунок зростання фондовіддачі на 24,95% обсяг продукції збільшився на 5000 тис. грн, а за рахунок зменшення середньорічної вартості основних виробничих засобів на 6,63 % – на 6200 тис. грн. Зростання обсягу продукції переважно за рахунок якісних, інтенсивних факторів свідчить, насамперед, про підвищення рівня ефективності використання засобів праці, а це вважається позитивною тенденцією розвитку підприємства.

Проведемо факторний аналіз обсягу виробництва на основі формули фондомісткості, див. 2.

$$f_M = \frac{OЗ}{Q}, \quad (2)$$

де f_M – фондомісткість;

$OЗ$ – середньорічна вартість основних виробничих засобів;

Q – обсяг виготовленої продукції.

Факторний аналіз на основі формули фондомісткості представлений в табл. 5.

Таблиця 5

Факторний аналіз на основі формули фондомісткості

Підстановка	Взаємодіючі фактори		Результативний показник	Вплив фактору
	№	Q	f= O3/Q	
0	30000	0,14	4299	-
1	35000	0,11	4014	-285
2	41200	0,09	3847,50	-166,50

Джерело: [3, с. 114]

Таким чином, за фондомісткості попереднього періоду для випуску продукції є надлишок основних засобів на 285 тис. грн. Проте, у результаті зниження фондомісткості досягнута економія основних засобів на 166,5 тис. грн. Надлишок основних засобів у сумі 451,5 тис. грн дозволяє збільшити обсяги випуску продукції і досягнутої фондовіддачі звітнього періоду на $451,5 \cdot 10,71 = 4835,5$ тис. грн.

Проведемо факторний аналіз обсягу виробництва в таблиці на основі формули фондовіддачі, див. 3.

$$f = \frac{W}{f_{O3}}, \quad (3)$$

де f – фондовіддача;

W – виробіток продукції на одного працівника;

f_{O3} – фондоозброєність.

Факторний аналіз на основі формули фондоозброєності представлений в табл. 6.

Таблиця 6

Факторний аналіз на основі формули фондоозброєності

Підстановка	Взаємодіючі фактори		Результативний показник	Вплив фактору
	№	W	f _{O3}	
0	59,41	8,51	6,98	-
1	66,92	7,67	8,72	1,74
2	77,59	7,25	10,71	1,99

Джерело: [4, с. 119]

На основі даних ми можемо зробити наступні висновки, що на збільшення рівня фондовіддачі на 24,95 % вплинули такі фактори: за рахунок збільшення продуктивності праці на 7,52 грн, або 12,65 % фондовіддача зросла на 1,74. Зниження рівня фондоозброєності, в свою чергу, сприяло підвищенню результативного показника на 1,99.

Проведемо факторний аналіз обсягу виробництва в (табл. 7) на основі формули рентабельності, див. 4.

$$P_{O3} = \frac{\Pi}{O3}, \quad (4)$$

де P_{O3} – рентабельність основних засобів;

Π – чистий прибуток;

$O3$ – середньорічна вартість основних виробничих засобів.

Таблиця 7

Факторний аналіз на основі формули рентабельності

Підстановка	Взаємодіючі фактори		Результативний показник	Вплив фактору
	№	Π	$O3$	
0	116	4299	0,03	-
1	24	4014	0,01	-0,02
2	855	3847,50	0,22	0,22

Джерело: [4, с. 128]

Таким чином, протягом досліджуваного періоду рентабельність основних виробничих засобів зменшилась на 77,84 %, через зменшення прибутку на 92 тис. грн, або на 79,31 % рентабельність зменшилась на 0,02. В свою чергу, зниження рівня середньорічної вартості основних засобів складає 6,63 % і став причиною збільшення рентабельності на 0,22%.

Висновки з проведеного дослідження. За результатами проведеного дослідження, визначено, що вагому частку зростання обсягу продукції забезпечило підвищення рівня фондовіддачі. За рахунок

зростання фондівддачі на 24,95% обсяг продукції збільшився на 5000 тис. грн, а за рахунок зменшення середньорічної вартості основних виробничих засобів на 6,63 % – на 6200 тис. грн.

Протягом досліджуваного періоду рентабельність основних виробничих засобів зменшилась на 77,84 %, через зменшення прибутку на 92 тис. грн, або на 79,31 % рентабельність зменшилась на 0,02. В свою чергу, зниження рівня середньорічної вартості основних засобів складає 6,63 % і став причиною збільшення рентабельності на 0,22.

Література

1. Непочатенко О.О., Мельничук Н.Ю. Фінанси підприємств : навч посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. С. 44–504.
2. Офіційний сайт ПрАТ «ПРИЛУЦЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД» 2017-2019. URL : <http://xbzpriluky.pat.ua/>.
3. Шегди А. В. Економіка підприємства : навч. посіб. Київський нац. унт ім. Тараса Шевченка. 2-е вид., стер. Київ : Знання Прес, 2016. С. 112–335.
4. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства : підручник. Київ : КНЕУ, 2017. С. 128–528.
5. Примак Т. О. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Вікар, 2016. С. 95–178.
6. Харів П. С. Економіка підприємств : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2016. С. 119–500 с.
7. Круш П. В. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Книготоргівля, 2017. С. 225–777.

References

1. Nepochatenko O.O., Melnichuk N.Yu. Enterprise Finance: a textbook. Kyiv: Center for Educational Literature, 2013. S. 44-504.
2. Official site of PJSC "PRYLUTSK BAKERY" 2017-2019. URL: <http://xbzpriluky.pat.ua/>.
3. Shegdy A.V. Economics of the enterprise: textbook. Taras Shevchenko National University of Kyiv. 2nd ed., P. Kyiv: Znannia Press, 2016. S. 112-335.
4. Pokropivny S.F. Economics of the enterprise: a textbook. Kyiv: KNEU, 2017. S. 128-528.
5. Primak T.O. Economics of the enterprise: textbook. Kyiv: Vicar, 2016. S. 95-178.
6. Khariv P.S. Economics of enterprises: textbook. Ternopil: Economic Thought, 2016. S. 119-500.
7. Krush P.V. Economics of the enterprise: textbook. Kyiv: Book Trade, 2017. S. 225-777.

Надійшла / Paper received: 20.01.2021

Надрукована / Paper Printed : 05.03.2021